

Гліюпол Інна Михайлівна,
кандидат юридичних наук., доцент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»

ВДОСКОНАЛЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ АПЕЛЯЦІЙНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Реформування цивільного процесуального законодавства спричинило необхідність дослідження та обговорення окремих питань цивільного процесу, зокрема стосовно перегляду судових рішень в апеляційному порядку. Відтак, варто приділити увагу такій процесуальній нормі, яка регулює закриття апеляційного провадження вже після його відкриття.

Отже, новелою цивільного процесуального законодавства стало введення можливості закрити апеляційне провадження одразу ж після його відкриття, згідно зі ст. 362 ЦПК України. Раніше діюче законодавство передбачало таку можливість тільки в одному випадку, коли особа, яка подала апеляційну скаргу, мала право протягом усього часу розгляду справи відмовитись від неї повністю або частково, про що суд постановлював ухвалу про закриття апеляційного провадження, що унеможливлювало повторне оскарження цього рішення з тих самих підстав (ч. 4 ст. 300, нині ч. 4 ст. 364 ЦПК України). Сьогодні ж закрити апеляційне провадження одразу після відкриття апеляційного провадження можна вже з трьох підстав:

1) після відкриття апеляційного провадження особа, яка подала апеляційну скаргу, заявила клопотання про відмову від скарги, за винятком випадків, коли є заперечення інших осіб, які приєдналися до апеляційної скарги.

Таке положення не викликає багато зауважень, по-перше, оскільки воно було вже відомо законодавству та судовій практиці, по-друге, подання апеляційної скарги та її реалізація є диспозитивним правом особи – вона не може бути примушена до обов’язкової реалізації свого права на апеляційне оскарження, і з іншого боку, суд також не може бути застрахований від відмови від апеляційної скарги одразу ж після відкриття апеляційного провадження, повинен мати відповідні процесуальні заходи з цього приводу. Таку новелу можна вважати позитивною тільки з урахуванням того, що суд згідно з таким положенням законодавства може закрити апеляційне провадження одразу після його відкриття до необхідності здійснити процесуальні дії щодо підготовки розгляду справи судом. Єдина умова застосування закриття апеляційного провадження за такою підставою є заперечення інших осіб, які приєдналися до апеляційної скарги;

2) після відкриття апеляційного провадження виявилось, що апеляційну скаргу не підписано, подано особою, яка не має процесуальної дієздатності, або підписано особою, яка не має права її підписувати.

Така підстава закриття апеляційного провадження викликає непорозуміння. По-перше, такі обставини у справі можуть бути усунені як недоліки та, у випадку їх усунення, не будуть перешкоджати подальшому розгляду справи. А із даної статті не є зрозумілим наслідки закриття провадження для апеляційної скарги: чи можна повторно подати апеляційну скаргу після усунення недоліків. Із статті випливає, що наслідком закриття провадження у справі є тільки оскарження ухвали в касаційному порядку;

3) після відкриття апеляційного провадження за апеляційною скаргою, поданою особою з підстав вирішення судом питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, встановлено, що судовим рішенням питання про права, свободи, інтереси та (або) обов'язки такої особи не вирішувалося.

Думається, що таке положення закріплене для дотримання меж розгляду справ судом апеляційної інстанції, зокрема ч. 6 ст. 367 ЦПК України – в суді апеляційної інстанції не приймаються і не розглядаються позовні вимоги та підстави позову, що не були предметом розгляду в суді першої інстанції. Але постає питання, чому не закріпити таку підставу, як підставу для відмови у відкритті провадження у справі, а виокремлювати її в положення щодо закриття апеляційного провадження.

Частина 2 ст. 362 ЦПК України передбачає лише, що ухвала про закриття апеляційного провадження може бути оскаржена в касаційному порядку та не визначає процесуальних наслідків такого повноваження апеляційної інстанції. Як зазначалося, це стає проблемою як при застосуванні положення ч.1 п. 2 ст. 362 ЦПК України, так й при застосуванні ч.1 п.3 ст.362 ЦПК України.

З урахуванням підстав закриття апеляційного провадження слід дійти висновку, що не усі підстави мають наслідком неможливість усунення недоліків та, як наслідок, перешкоджають подальшому втіленню права на апеляційний перегляд справи. Тому таке положення, як закриття апеляційного провадження, слід визнати не доопрацьованим з боку законодавця, що може спричинити складності та розбіжності в застосуванні такого інституту на практиці. Можна запропонувати для подолання такої проблеми п. 3 ч. 1 ст. 362 включити як підставу у відмові у відкритті апеляційного провадження, а за наявності підстав, зазначених у п. 2, давати строк для усунення таких недоліків, й у випадку неусунення таких недоліків у зазначений строк повертати апеляційну скаргу заявнику.

Отже, з урахуванням вищенаведеного та із метою вдосконалення чинного законодавства у сфері апеляційного провадження видається необхідним внесення змін та доповнень до ЦПК України. Зокрема, запропоновано:

виключити статтю 362 ЦПК України, а її положення закріпити в інших статтях Кодексу:

пункт перший частини першої статті 362 ЦПК України визнати таким, що відповідає змісту частини четвертої статті 364 ЦПК України;

внести доповнення до пункту першого частини першої статті 257 ЦПК України та викласти його у наступній редакції:

«1. Суд постановляє ухвалу про залишення позову без розгляду, якщо:

1) позов подано особою, яка не має цивільної процесуальної дієздатності, його не підписано, або підписано особою, яка не має права підписувати»;

частину першу статті 358 ЦПК України доповнити пунктом шостим у такій редакції:

«6) апеляційна скарга подана особою з підстав вирішення судом питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, якщо встановлено, що судовим рішенням питання про права, свободи, інтереси та (або) обов'язки такої особи не вирішувалися».

Ключові слова: апеляційне провадження, апеляційний перегляд справ, апеляційне оскарження, апеляційна скарга, учасники справи, суд апеляційної інстанції.

Keywords: appeal proceedings, appeal review of cases, appellate challenge, participants in a case, court of appeal instance.

Калітенко Оксана Михайлівна,
кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

РЕКОДИФІКАЦІЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ: ШЛЯХОМ ТРАДИЦІЙ ЧИ НОВАЦІЙ?

Термін «рекодифікація» набув актуальності і поширення в правових сферах нашого суспільства тільки останнім часом. 17 липня 2019 року на засіданні Кабінету Міністрів України обговорювалось питання «Про утворення робочої групи щодо рекодифікації (оновлення) цивільного законодавства України» про що була прийнята відповідна Постанова № 650.